

”לַבְּנֵינָהּ שֶׁל הַלְּבָהּ”

סיכום הלכות שבת שנאמרו בשבת בישיבה מפי מו"ר רה"י
מלאכת בורר (ח) – קילוף פירות וירקות



פי שהקליפה היא חלק מהפרי ומחוברת אליו (!). אם כן יוצא שלקלף פירות, ביצים וכדו' מותר רק בסמוך לאכילה או בסמיכות לסעודה, כפי שלמדנו בביאור גדר לאלתר, ואם מקלף כדי לאכול 'לאחר זמן' הדבר אסור ואפילו חייב.

יש לשאול איך מותר להסיר את הקליפה לאלתר? והרי זה בורר פסולת מאוכל, ולמדנו שרק הוצאת האוכל מתוך הפסולת מותרת!

כדי לענות על כך נזכיר את היסוד עליו למדנו בעבר⁵: הקב"ה ברא עולם שבו בדרך כלל הפסולת והאוכל מעורבים ואנו צריכים להפרידם אחד מהשני. אם יש לפני האדם שני אופנים לביצוע ההפרדה והוא בוחר דווקא בהוצאת הפסולת אזי זו דרך ברירה ואסורה, אולם במקרה בו אין שתי אפשרויות להפרדה אלא רק אפשרות אחת והיא על ידי הוצאת הפסולת מתוך האוכל (כגון בקילוף ביצה קשה וכדו') אזי אף פעולה זו מוגדרת כדרך אכילה ומותרת. בנידון דידן אין אפשרות להגיע לפרי מבלעדי קילוף הקליפה ולכן הסרת הקליפה מוגדרת כדרך אכילה ומותרת לאלתר.

האם ישנו חילוק בין קליפות הנאכלות לקליפות שאינן נאכלות?

המשנה ברורה⁶ לא חילק בין קליפות תפוחים (הנאכלות) לקליפות אגוזים (הלא

במסגרת השיעורים הללו עסקנו בלימוד יסודות הלכות בורר. הפעם נעסוק בשאלה המצויה של קילוף פירות וירקות בשבת.

הגמרא בביצה מספרת על נשות האמוראים שהיו קולפות לבעליהן שעורים- "רב מקלפא ליה דביתהו כסי כסי, ורבי חייא מקלפא ליה דביתהו כסי סכי"¹ ומכאן משמע שמותר לקלוף בשבת. מאידך, בירושלמי² כתוב שמי שמכין שום בשבת עובר על כמה מלאכות וכאשר מברר מן הקליפות חייב משום בורר. יש לשאול בזה האם מדובר על קליפות המעורבות במאכל או על קילוף? הראשונים למדו שמדובר על קילוף הקליפה שעל הפרי וכך פוסק הרמ"א להלכה בסוף סימן שכא, וז"ל: "אסור לקלוף שומים ובצלים כשקולף להניח, אבל לאכול לאלתר שרי"³. זאת אומרת שמעשה הקילוף שייך למלאכת בורר. הביאור הלכה⁴ רצה לטעון על פי הגמרא בביצה שקילוף לא שייך למלאכת בורר כיוון שאין בזה גדר מלאכת מחשבת אך ביטל דעתו בפני הראשונים הסוברים שיש בכך משום בורר והתיר גם הוא לקלוף רק לאלתר. זו דוגמא יפה של ענווה של בעל המשנה ברורה.

החידוש העולה מכך הוא שמלאכת בורר לא שייכת רק בתערובת שבתוכה יש קליפות אלא שייכת אף בקילוף קליפת הפרי (אף על

¹ מסכת ביצה, דף יג, עמוד ב.

² ירושלמי, מסכת שבת, פרק ז, הלכה ב. וז"ל: "ההן דשחק תומא... כד מברר בקליפייתיה משום בורר".

³ אורח חיים, סימן שכא, סעיף יט.

⁴ שם, ד"ה "לקלוף".

⁵ להרחבה עיין ב'לבנינה של הלכה הולכות בורר (ה) - אכילת דג בשבת.
⁶ סימן שכא, סעיף קטן פד.



לבניינה של הלכה

במקלף בקליפות הנאכלות כגון תפוח, מלפפון וכדו' יש על מה לסמוך, והנמנע אף משימוש כזה תבוא עליו ברכה.



נאכלות) והוא על פי דברי המגן אברהם⁷. אומנם הפרי מגדים⁸ חולק וכותב דבקליפות תפוחים ושאר הקליפות הנאכלות לא הוי בורר ומותר גם להניח. יש כאן מחלוקת הפוסקים אם קליפות הנאכלות הוי כפסולת או לא. טעם האוסרים הוא שכיוון שסוף סוף הקליפות נזרקות ולא נאכלות הרי הן כפסולת, וכך פסק האגרות משה⁹. אם כן יוצא שאף בקליפות הראויות לאכילה עדיף לקלף ולאכול לאלתר.

האם מותר להשתמש במקלף בשבת?

לגבי קליפות שאינן נאכלות - בוודאי שלכולי עלמא יש לאסור לקלפן במקלף כיוון דהווי בורר בכלי.

לגבי קליפות הראויות לאכילה - הדבר תלוי במחלוקת הפוסקים שהזכרנו לעיל ביחס להגדרתן כפסולת או לא. לדעת הסוברים שיש לראות קליפות אלו כפסולת יהיה אסור לקלפן במקלף בדומה לקליפות שאינן ראויות לאכילה, ונראה שלדעת הסוברים שאינן כפסולת אין כאן פעולת ברירה וממילא אין בזה איסור ברירה בכלי.

נראה לענ"ד שיש כאן צד נוסף לאסור את השימוש במקלף אף לאותם הסוברים שקליפה הנאכלת אינה כפסולת. טעם הדבר הוא שיש לראות את השימוש במקלף כ'עובדין דחול' וכפי שאסר המשנה ברורה¹⁰ להשתמש ב'האק מעסער' (=סכין מיוחדת, יש מפרשים קופיץ). אומנם בספר שמירת שבת כהלכתה¹¹ פסק להתיר שימוש במקלף כאשר הקליפה נאכלת וכתב שיש מחמירין. אם כן יוצא שלמיקל להשתמש

⁷ שם, שער הציון, סעיף קטן צז.

⁸ שם.

⁹ אורח חיים, חלק ד, סימן עד, בורר, אות ח.

¹⁰ סימן שכא, סעיף קטן מה. ועיין עוד במשנה

ברורה שם, סעיף קטן לו לגבי פומפיה.

¹¹ פרק ג, סעיף לד.

